

Soponyai Dóra

A resztoratív esetkezelés gyakorlata középiskolában

Oktatói pályafutásomat egy második esély középiskolában kezdtem. Egy ilyen iskolában kontraproduktívak a fegyelmezés hagyományos eszközei, mint a fegyelmi, az intő vagy az iskolaszék, a tárgyalás. Ezért a tantestület alternatív vitarendezési módszereket keresett. Így találtak rá a resztoratív esetkezelésre.

A kommunikációs alapokon nyugvó módszer és szemlélet lényege, hogy minden normasértést konfliktusként kezel a közösség, így a megbeszélések célja a konfliktusok feloldása, a keretek lefektetése és a megbomlott egyensúly helyreállítása. A konfliktusban érintett felek egy független facilitátorral egy előkészítő beszélgetés során végigveszik, hogy mi történt, ez kiket és hogyan érintett. Az előkészítő beszélgetésen a felek ötletelnek arról is, mi lenne a megoldás. Mi az, ami megnyugtatná őket, amit ők fel tudnak ajánlani. A resztorativitás egy szemlélet is. Nemcsak akkor alkalmazzuk, ha normasértésre kerül sor.

Eszköztárhoz tartozik az énközlések használata, a reggeli, illetve óra eleji beszélgetőkörök alkalmazása, a visszajelző körök, de a klasszikus konferenciák is, ahol a tettes és az áldozat ül le egymással szemben.

Ezt a szemléletet nagyon hatékonynak tartom, így amikor munkahelyet váltottam, felajánlottam az új iskolában is, hogy alkalmazzuk a resztoráció módszertanát, alakítsuk az iskola elvárásaihoz. Két kollégám a mediációban volt jártas, így megalakítottuk a resztoratív-mediációs csoportot. A Budapest School középiskolában két és fél éve folyik alternatív vitarendezés. A lehetőség beépült az iskola házirendjébe is – az intézmény bármely polgára – diák, tanár vagy szülő – kérheti a csapat segítségét.

Az első esetben egy diák és az iskola között kialakult konfliktus feloldásában segédkeztünk. Egy alsóbb évfolyamos diák a házirend ellenére alkoholos italt hozott be az iskolába, amit megbontott állapotban a szekrényében tárolt. Ezt a többi társa levideózta, a videó felkerült az internetre, és meglátta az iskola vezetője is. Ebben az esetben egyértelmű volt a normasértés, és az iskola diákjai árgus szemekkel figyelték, vajon milyen szankciókat talál ki a mentorcsapat.¹ A következmények különösen fontosak voltak azért, mivel az iskola még csak két éve létezett, az együttélés szabályai még formálódtak. Ráadásul ez május közepén történt, mi pedig egy külföldi év végi kirándulást terveztünk a gyerekekkel. A mentorok bizalma megingott azokban az ígéretekben, amit a kirándulásra készülő fiatalok tettek. A megbeszélést egy kollégámmal közösen vezettük, akivel elosztottuk az előkészítő egyeztetéseket. Én az iskola vezetőjével beszélgettem arról, mi történt, ez hogyan érintette az iskolát (a poénosnak szánt felvétel kikerült a közösségi médiába is), és mit szeretne kérni az érintett diáktól. A két tanulóval kollégám egyeztetett.

A körbe a két facilitátor, az iskola vezetője, az érintett fiatal és az általa felkért támogató diák ült be. A kör szabályainak ismertetése után az alkoholt az iskolába behozó diákot, majd támogatóját szólítottuk meg. Mivel a fiatalok nem ismerték még ezt a helyzetet, az első

¹ A Budapest School középiskolában minden diák egy mentorhoz tartozik, aki az iskola tanárai közül kerül ki, és figyelemmel kíséri a diák tanulmányi, iskolai útját, személyes fejlődését.

megszólalás lehetőségénél egyből védekezni kezdtek, és leszögezték, hogy el akarják kerülni az érintett fiú kirúgását. Miután biztosítottuk arról, hogy ennek a körnek a helyreállítás, és nem a fegyelmi a célja, a diákok kicsit megnyugodtak. Így már képesek voltak arra, hogy meghallják az iskola képviselőjétől, hogy a poénnak szánt cselekedet, és annak megosztása miért káros az iskolára nézve. A kör körülbelül hatvan perces volt, a felek elégedetten és megnyugodva álltak fel. A diákok vállalták, hogy egy úgynevezett all hands² iskolagyűlésen elmondják a megállapodásban vállaltakat a többieknek. Vállalták azt is, hogy a házirendhez több javaslatot fogalmaznak meg, ebben kikérik a többiek véleményét, amit összegeznek, és benyújtanak a mentoroknak. Szintén vállalták, hogy a külföldi kirándulásra szabályokat és következményeket fogalmaznak meg, és ezt a mentorokkal való egyeztetés után szintén elmondják az iskola polgárainak.

A vállalások megtörténtek, a külföldi kirándulás pedig zökkenőmentesen sikerült.

Forrás: <https://www.freepik.com>

Az idei tanévben egy bullying ügryhöz kérték a kollégák a segítségünket. Az iskolának van egy csoportos chatje, amiben az iskola szinte minden diákja benne van. Ide küldött be több fényképet az iskola egy tagja arról, milyen rendetlenek a termek. Ezeket a képeket és szavakat megkapta az összes tanár is. A levélben és a chatben is kéréstlen szavak kísérték a képeket a beküldő részéről. A diákok a csoportban először csak poénos üzenetekkel, videókkal, mémekkel reagáltak a fényképekre, majd elindult a személyeskedés. A fotók beküldője jelezte, hogy ez számára bántó, és többen mellé álltak, míg végül ketten is beírták, ez már bullying. A beküldő jelezte, hogy édesanyjához fordul. A poérok abbamaradtak.

A beküldő mentora keresett meg minket, hogy a segítségünket kérje, mivel az érintett diák már az iskola elhagyását fontolgatta. Mi a tanulóval beszélgetve bátorítottuk, hogy ülünk le, és tisztázzuk ezt egy körben. A tanuló nyolc másik fiataalt nevezett meg, akik reagáltak így vagy

² Demokratikus iskolagyűlési forma.

úgy a posztjára. A beszélgetésünk alatt az is kiderült, hogy a diák nem egyeztetett a többiekkel, és magánakcióban küldte ki a fotókat, miközben hangsúlyozta, hogy a többekkel egyetértésben jár el, amikor sértő szavakat írt. Ketten vállaltuk, hogy az összes diákkal előkészítő beszélgetéseket tartunk. A megbeszélések igen tanulságosak voltak.

A diákok nem is tudták, kinek a posztjaira reagáltak, nem ismerték az illetőt személyesen. Csak poénkodásnak szánták a bejegyzéseket, amik azután eldurvultak. Nem is mérték fel, mennyire bántóan hatnak a szavaik az általuk ismeretlen „célpontra”. A fotókat kísérő szöveg sértő hangvétele bántotta őket, azt érezték, jogtalan a támadás, hiszen őket is zavarja, ha mocskot hagynak a termükben a többiek. Sajnálták, ha megbántottak másokat, megértették, hogy a szavaiknak súlya volt. Ugyanakkor ők is megbántva érezték magukat.

A kört ketten vezettük, ebben az esetben különösen indokolt volt a nagy létszám miatt. A megbeszélésbe támogatóként behívtuk a bántó megjegyzéseket kapó diák mentorát, aki képviselni tudta, mennyire bántotta a diákot a sok beszólás, ugyanakkor mennyire sértőnek találta ő is a képekhez mellékelte sorokat az e-mailben.

A körben kezdetben minden diák feszengett. Haza akartak menni, de érezték a kör súlyát is. A körben azután lassan elhangzottak mindkét fél részéről a bocsánatkérések, és megfogalmazódtak ötletek arra nézve is, ezeket a problémákat, amik mindenkit bántanak, hogyan és milyen formában fogalmazzák meg. A megbántott fél ismerte el nehezebben, hogy a levél stílusa nem volt elfogadható, azokkal ő is sértegetett. Végül a tanuló elfogadta a többiek bocsánatkérését, a többiek pedig jelezték, hogy ezentúl végiggondolják, mielőtt elküldenek egy poént.

Az ilyen típusú megbeszéléseken megfogalmazott vállalásokat nem mindig könnyű betartani. Vannak könnyebben nyomon követhető, és vannak általánosabb vállalások, mint amilyen az ebben a körben született (a bocsánatkéréseken kívül). Lehet, hogy hosszabb távon már nem működik. De mégis, ha többször előkerül a téma, akár több körben, és ha az írók szembesülnek azzal az emberrel, akit addig személyesen még nem ismertek, a bántottnak arca lesz, megszülethet belátás.

Forrás: <https://www.freepik.com>

A harmadik esetben egy szünetben történt verekedés kapcsán indultak leülések. A sértett fiú szüleinek telefonon elmondta rögtön, hogy őt az iskolában bántalmazták, amiért a szülők a bántalmazó fiú azonnali kirúgását kezdték követelni, és feljelentést helyeztek kilátásba. Mivel aznap délelőtt nem voltam az épületben, a kollégák értesítettek engem is mint a sértő fél mentorát. Először telefonon, majd személyesen is beszéltem a fiúval, aki megbánta a tettlegességet, és rettegett. Én nem lehettem ebben az esetben facilitátor, érintettként a sértő fiú támogatójaként segítettem az ügyet megoldani. A fiúkkal és a csoport többi tagjával, akik szemtanúk voltak, egy facilitátor és az iskola vezetője beszélgetett el először, majd egy további körben is. Szép lassan derültek ki a részletek a kölcsönös verbális és fizikai agresszióról.

A fiúk első körében a fizikai bántalmazó bocsánatot kért, és megfogalmazott felajánlásokat. Az őt verbálisan abuzáló támadott először nem látta be az ő hibáit a történetben, de sértettként annyit meg tudott fogalmazni, hogy mit kér a másiktól. A két fiú között a két kör közt eltelt időben rendeződött a viszony. Együtt fociztak, egymást támogatták az órák alatt. Az ő részükről lezárták az ügyet. A második leülés konstruktívan végződött vállalásokkal.

Hátra volt még a szülők beszélgetése. Én a mentoráltammal és édesanyjával történő leülésben vettem részt. A szülő nagyon keményen lépett fel gyermekével szemben, a diákkal előre átbeszélt és egyeztetett vállalásokat még tovább akarta fokozni. Végül beleegyezett abba, hogy segít a diáknak saját fogadalmaiban. Ehhez konkrét támogatási vállalásokat fogalmazott meg, ahogy én is a fiú mentoraként. A vállalásokat határozott keretek között ellenőriztük. Mentorként tudtam a diákom nyomasztó háttéréről, a féleleméről, amik miatt elveszítette az önuralmát. Azt alapvetésként szögeztük le vele, hogy a fizikai erőszak semmilyen formája nem megengedett. Ugyanakkor a másik fél részéről a többiek cinkélése nem az első eset volt. Nem lett volna igazságos, ha az azonnali kirúgás mellett döntünk.

A körök lezárását követően minden mentorcsoportos beszélgetésen elmondtuk röviden a történéseket. Az iskola szülőit levélben értesítettük röviden. A sértett diák és szülei elálltak a feljelentéstől.

A fenti példákából is látható, hogy a resztoratív esetkezelés időigényes folyamat. Általában több órányi előkészítés előzi meg, egy ügy kapcsán több körben is leülhetnek az érintettek, a vállalásokat pedig a facilitátornak ellenőriznie kell, akár egy újabb leülés keretein belül. Mi azonban az iskolánkban fontosnak tartjuk a konfliktuskezelés ilyen módját is megismertetni a gyerekekkel és bátorítani őket, hogy segítséggel, ők maguk tudjanak őszintén, tisztán kommunikálni arról, milyen sérelmük van mással szemben. Ez megterhelő sokszor még a felnőttek számára is. A resztoratív körben zajló beszélgetésekkel még inkább arra ösztönözzük őket, hogy megoldást keressenek a konfliktusra közösen, minden érintett fél bevonásával. A resztoráció során a másik meghallgatása, az elfogadás, a kommunikáció jelenik meg mint közös érték.